

Раїса ОБШАРСЬКА, 1964, м.Чортків, Україна

МИЛЕНЬКИЙ

За вікном падав сніг. Густий та лапатий, він встеляв землю пухкою білою периною, обіцяючи міцний зимовий сон усьому довкіллю.

Макар лежав на ліжку, спершись на високу подушку, і дивився на біле марево. Його душу бентежила ностальгія. Пройшло стільки часу, а думки вперто поверталися у ту далеку сніжну зиму сорок п'ятого...

Він розстебнув верхній гудзик гімнастерки, ще раз глянув на свою забинтовану ногу, що виглядала з-під ковдри, наче примара, і затягнувся цигаркою. Його дружина Текля вже нічого не казала, бо ж все намарно. І хоча затяжний кашель час від часу клекотав у його худих грудях, Макар не переставав крутити саморобні цигарки із тютюну, що вирощували на городі. Його великі сухі листки і зараз лежали на припічку, зайнявши більшу його половину та заповнивши своїм специфічним запахом кожен куточок маленької кімнати.

Макар не любив зими і любив її, адже вона подарувала йому біль і кохання. Ця груднева роздвоєність не давала йому спокою вже багато років. І він все палив і палив ядучі цигарки, і все думав, думав... Про себе, про зиму, про Ніну...

Наші війська з переможними боями доходили до Берліна. Велике піднесення панувало в людських серцях. Перемога, така жадана і вистраждана, була не за горами.

Сьогодні вони знову наступали. А потім уже переможною ходою йшли по засніжених німецьких селах та містах. Дуже виснажувалися. Тридцять-сорок кілометрів пройти за добу, зі зброєю в руках та рюкзаком на плечах – це важко. І ось знову ворожа засідка. Тоді й поранило Макара. Граната розірвалася зовсім близько, роздробила кістки на нозі. Червоний сніг

замерхтів перед очима і він втратив свідомість. Армія пішла вперед. Вбиті та поранені залишалися на полі бою, їх потім підбирали санітари. Коли Макар отямився, то перше, що побачив, це небесно-блакитні очі над собою. Це була медсестра. Її звали Ніною. Він тоді забув про все: і про страшний біль, і про холод, і про свою Теклю та сина, які чекали його вдома, і навіть про війну. Кохання солодким медом заповнило усе його єство, та він тоді ще не міг зрозуміти, що сталося – життя було, наче сон.

– Машина буде через годину, потерпи, миленький, – сказала Ніна, перев'язуючи криваве місиво його ноги.

– Дуже багато поранених, усі не вмістилися, – промовила своїм оксамитовим ангельським голосом. Та пройшла година, і дві, а ніхто за ними не приїжджав. Серед поля, поруч із вбитими солдатами, яких замітав сніг, вони були самі. Наближався вечір, тиснув мороз. Від крововтрати Макар втрачав свідомість, а потім знову приходи до тями. Ніна приклала сніг до його запалених вуст та гарячого чола. Сніг топився і тік йому за комір, потрапляв у вуха, але він нічого того не чув. Ніна зняла ремінець, обв'язала ним здорову Макареву ногу і стала тягнути його. Маленька, тендітна, але сильна духом і волею до життя, вона віддавала всі свої сили для порятунку ближнього. Невдовзі трапився пологий спуск і їй стало легше. Ніні вчувався далекий гуркіт, вона вдивлялася в сизу далечінь з надією побачити машину. Виснажлива стежка повернула на широку дорогу і жінка з полегшенням зітхнула. В душі заясніла надія на порятунок. Зупинилися, щоб відпочити. Ніна схилилася над Макарем.

– Будемо жити, миленький, – поцілувала в засніжене чоло. І знову ці очі, хлюпнули, наче свіжа вода з польового джерела, яке він хлопчиною розчищав від намулу. І така солодко-щемлива хвиля прокотилася Макаревим тілом, і те «миленький» так голубило, що він заплакав.

Тихо, жалібно, душею... Не хотілося помирати тут, серед холодної зими, на чужині.

І він вижив. Машина таки підібрала їх, повезла Макара з госпіталь. П'ять місяців лікарняного життя, нові знайомства з пораненими солдатами, щоденні процедури, перев'язки, уколи... У них вже й свій ансамбль утворився. Грали на гітарі, пісень співали. «Землянка» була Макаревою улюбленою. Рідкісні вісточки з дому нічого доброго не приносили. Післявоєнна розруха, голод і бідність не обминули його села та родини. Макар багато думав, переймався своєю інвалідністю та майбутньою долею. Дивився з ненавистю на милиці, що стояли біля ліжка, і ні єдиного світлого промінчика не було у його життєвому вікні.

Сьогодні до лікарні прибула нова група медиків. Хлопці жартували про красивих медсестричок, та Макареві було байдуже. Вже доходила північ. Сон не брався. Він то розтуляв, то стуляв важкі повіки. Невтішні думи, наче чорні змії, знову лізли в голову, не давали спокою.

– Миленький! – почулося. Йому здалося, що світ здригнувся, серце шалено забилося в грудях. Розплющив очі і побачив над собою блакитне омріяне диво коханих очей.

– Ніночко! – тільки й вимовив, бо ще до кінця не повірив у своє щастя.

– Заплющ очі і засни спокійним сном, – дотулилася рукою до чола, а потім поцілувала, як тоді на дикому засніженому полі. Але він цієї ночі не заснув. Проговорили аж до ранку і увесь час він тримав Нінину руку у своїй. Вона доглядала його, виходжувала, любила... Макар не зрадив своєї сім'ї, повернувся до дружини та сина. Свою рятівницю кохав платонічно, ніжно, романтично... Наче дорогоцінний скарб проніс цю любов крізь усе своє життя. Вона йому допомагала в найважчі хвилини, лагідним променем гладила посивілу голову, зазірала у вічі блакитним небесним сяйвом, ніжно шепотіла на вухо «миленький»...

АННА
(новела у віршах)

*Присвячую жінкам, які були
вивезені з України в роки ВВВ*

І
Затихли струни. Вечір догорів,
Торонто сяє сотнями вогнів.
Розкрита книга на сімнадцятій сторінці
Збудила спогади старенькій жінці.
Запахла ніжно-п'ярко матіола,
Вусате жито батькового поля.
Назад життєва стрічка закрутилась,
В селі своєму Анна опинилась.
І вже тепер їй лиш сімнадцять літ,
Цвітуть уста, немов рожевий цвіт,
Синіють юно ніжним блиском очі,
А серце жити і кохати хоче.
Ідуть дівчата з поля, а вона,
Попереду, мов Мавка лісова,
На голові тугий вінок з колосся,
У хвилях золотистого волосся.
Не знають втоми ноги молоді,
Ступають босі по м'якій траві.
В руках букет волошок польових,
А в серці буря дум і мрій нових.
Селом лягає піснею луна –
Обжинками закінчилися жнива.

II

– Ой, дівчата-дівчатонька, хороші та гожі,
Не скидайте свого цвіту, як краснії рожі.
Залишайтесь чорнобриві, та ще й білолиці,
Залітайте , ластів'ята, скоріш до світлиці.
І веселі, і потішні оті вечорниці
У щирої , привітної Мотрі-молодиці.
Тут і танці, і співанки, шиття-вишивання,
Українські забавлянки до самого рання.
Чорні очі, стан високий в парубка Івана,
Загубило серце спокій – закохалась Анна.
Полюбила, покохала, як могла, як вміла:
– Хорошая буде пара! – люди гомоніли.

III

Нависла чорна хмара над селом,
Життя накрило світ біди крилом.
Пішов Іван солдатом на війну,
Навік лишивши Анну молоду.
Зустрітись їм вже не довелось;
Приніс в село страшну новину хтось –
Поліг Іван в нерівній боротьбі,
Героєм залишившись на землі.
А ворог наступає, як на зло,
Прийшли фашисти – нелюди в село,
Спалили білі хати і сади,
Старих, малих вбивали вороги,
А молодих – землі весняний цвіт,
Повезли у чужий далекий світ.

... Повзе змією сірий ешелон,
Від вибухів здригається вагон.
Хлюпоче в серці туга через край:
– Прощай , Україно-матінко, прощай!

IV

Чужа земля, незрозуміла мова,
Лиш в снах приходить пісня колискова.
Неговірка і сумовита Анна
Тепер працює на чужого пана.
Таких дівчат і хлопців молодих
У нього наймитують сотні три.
На фабриці робота клопітка,
Виснажлива, даремна і важка.
Платні не вистарчає на життя,
У цих людей немає майбуття.
Мерці, у землю втопані живцем;
Німі, пожовклі, на одне лице.
Хоч є тут українці і татари,
Поляки, чехи, латиші й болгари.
Спинився час для Анни в забутті –
Кінця немає каторжнім житті.
Їй сниться добра мати молода,
Зелений гай і бистрая вода.
Снують думки про рідну Україну,
Про спалену, потоптану руїну.

V

Хазяїн-німець вчора всіх зібрав:

– Тепер ви вільні, – витиснув-сказав,
– Ви можете вернутися назад,
Та вдома вам ніхто не буде рад,
Не раджу їхати в ССРСР,
Бо за плечми у вас ганьба тепер.
Вас знищать там, як зрадників землі,
Згноять, як ворогів на Колимі.
... Збудилось горе розпачем, плачем –
У кого в серці біль, у кого – щем,
Стоїть в розпуці Анна молода,
Нікого близьких на землі нема,
Лишилася одна в усьому світі
Без Батьківщини, хати, без привіту.
– Не плач, красуне, сльози заховай,
Мене послухай, а тоді ридай.
Скажу я слово добре, як розраду:
– Поїхали зі мною у Канаду.
Там в мене тітка рідная живе.
Вона нас там із радістю прийме.
Мені ти так припала до душі,
Тож будемо тепер товариші,
А якщо вільне серденько твоє,
То я життя тобі віддам своє,
Тебе візьму я , Анно, за дружину
І ні за що на світі не покину, –
Це Жак, француз, що поруч працював,
Нестерпний біль у серці вгамував.

І знову долі довгий переліт,
Як відгомін щасливих юних літ,
Коли росли у серці два крила,
Барвінком сповивалася земля.
Здавався раєм батьківський поріг,
Де спориші густі торкались ніг,
А мамина криниця під вікном,
Колиска щастя, зрошена добром.
Пахучі мальви – сонячні сліди,
Душевна пісня подруг молодих,
Гніздо лелече із дитячих літ
Рознеслось пір'ям у далекий світ...

... Обжилися, побудували хату,
І працювали тяжко і багато,
Але не марним був щоденний труд –
Вони звільнилися від нужденних пут.
Достаток в домі Анна береже,
Усе своє, а, ніби, і чуже.
У неї підростають два сини,
Не знають рідних звичаїв вони.
Дітей навчає мови вечорами,
І дивні їм ті розповіді мами.
Незнання і далека Україна –
Для них казкова, чарівна країна.

VII

Спливли роки, як повноводна річка,
Вже догоря життя, як тиха свічка.

Дорослі діти, сивий чоловік –
Вона прожила довгий, гарний вік.
Та щось із серця сумом промовля,
Додому кличе пісня солов'я
– До України, до землі своєї,
Полину я, щоб глянути на неї.
– Куди? – захвилювався чоловік,
– Вже не для мандрів твій похилий вік.
Сини не розуміють і питають:
– Чого вам, мамо, тут не вистарчає?
– Помовчте, любі, – я сказати мушу,
Вам не збагнути українську душу!

VIII

Прилинула у ріднеє село,
Років прожитих наче не було.
Впізнала річку і зелений ліс,
Родюче поле, тихий верболіз.
І рідне небо в синій висоті,
Воно таке ж безхмарне, як тоді,
Коли в спекотний, тихий літній день
Земля раділа від її пісень.
Припала сива Анна до землі
І цілувала зморена її.
Від щастя плакала і дивувалась,
Водою із криниці обливалась,
І незнайомці в рідному селі,
Здавались найріднішими її.
Ловила з уст людей кохану мову,

Вбирала в себе кожне миле слово.
О, як давно вона не чула слів,
Отих, що кожне – наче дивний спів.
Вклонилась тихо батьківським могилам,
Вінок зі сліз гарячих освятила.
Ішла селом поважно, гордовито,
Голубка сива, долею підбита.
Щаслива... і здалося їй тоді,
Що кращого немає на землі,
За цей куточок рідної України.
Нема пісень дзвінкіш за солов'їні,
І красивішого за цей ставок,
За буйні трави, молодий садок.
Нема святішої на цілім світі
Землі, що породила красним цвітом,
Життя скропила сяйвом золотим
І сповила серпанком голубим.
А теплий дощ збудив у серці щем,
І танцювала Анна під дощем.
Злилися сльози з краплями води,
І знов думки полинули туди,
Куди вернутися нема доріг,
І лиш криниця – ніби оберіг,
Ще збереглася з давніх тих часів,
Дзвенить її вода – дівочий спів.
Невичерпна криниця юних літ,
Промінчик сонця в той далекий світ.

Набралася і сили, і тепла,
Снаги від поля, від землі – добра.
Коли в Канаду Анна від'їзд жала,
Їй люди вслід троянди розсипали.
Назад вернулась до дітей, до хати,
Тепер спокійно можна помирати.
Та ні, вона живіша від усіх,
І срібним дзвоном став у Анни сміх,
Новим вогнем запроменились очі,
Уста молитву-звернення шепочуть:
– Дай, милий Боже, миру Україні,
Моїй коханій славній Батьківщині,
І збережи її красу і вроду,
І дай достатку для її народу.
Для отчої землі дай тої долі,
Щоб кріпла сила, гартувалась воля.
О, милосердний Боже, будь ласкавий,
Не пожалій для України слави!

... Затихла скрипка, вечір догорів.
Торонто сяє сотнями вогнів.
За океан летить молитва Анни,
На Україну, в рідний край коханий...